

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra finančního práva a financí

Téma diplomové práce :

**Česká národní banka, právní postavení a náplň
činnosti**

Vedoucí diplomové práce: **Prof. JUDr. Milan Bakeš, DrSc.**

Diplomant: **Kateřina Luková**

5. ročník

Adresa a PSČ: Stupno 47, 338 24 Břasy

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Štěpánka Kubová

Česká národní banka, právní postavení a náplň činnosti

Kateřina Luková

OBSAH:

1.	Úvod	2
2.	Historický exkurs do vývoje centrálního bankovníctví	4
3.	Postavení ČNB podle platné právní úpravy	12
3.1	Ústava ČR	12
3.2	Zákona č. 6/1993 Sb. o ČNB ve znění pozdějších předpisů	14
4.	Činnost ČNB	16
4.1	Hlavní cíl ČNB	16
4.2	Emise bankovek a mincí	16
4.2.1	Soustava českých platidel	19
4.2.2	Ochranné prvky	20
4.2.3	Padělání, pozměňování, výroba napodobenin peněz	22
4.3	Měnová politika	26
4.4	Obchody ČNB	31
4.5	Devizová politika	32
4.6	Dozorová činnost	33
4.6.1	Bankovní regulace a dohled	38
4.6.2	Dohled v oblasti kapitálového trhu	42
4.6.3	Dohled v oblasti pojišťovnictví	43
5.	Organizační struktura ČNB	45
6.	Hospodaření ČNB	49
7.	Závěr	51
8.	Přílohy	55
9.	Seznam použité literatury	59

Pro svoji diplomovou práci jsem si vybrala téma Česká národní banka, právní postavení a náplň činnosti. Toto téma jsem si zvolila zejména proto, že tato instituce má velmi zajímavé postavení zakotvené v Ústavě ČR a její náplň činnosti je naprosto originální, jedinečná a pro českou ekonomiku v mnoha ohledech nepostradatelná.

Diplomovou práci jsem rozdělila do osmi základních kapitol. První kapitola obsahuje nezbytný úvod, poté následuje krátký exkurs do historie, kde se zabývám vznikem a vývojem centrální banky na území Československé resp. České republiky.

Ve třetí kapitole jsem se zaměřila na výklad platné právní úpravy. Česká národní banka je právně zakotvena v Ústavě ČR a dále je její postavení a činnost upravena zákonem o ČNB.

Čtvrtou kapitolu jsem věnovala jednotlivým činnostem, které ČNB vykonává, zejména jsem se zde zaměřila na nejstarší vykonávanou činnost - emisi bankovek a mincí, a to vzhledem k tomu, že se nezadržitelně blíží přijetí jednotné měny Euro a s tím i konec svrchovanosti našeho státu resp. ČNB vydávat české bankovky. Po zapojení České republiky do Evropské měnové unie skončí historie peněz České republiky.

Mezi další činnosti, kterým se v této práci věnuji podrobněji, patří bankovní regulace a dohled nad finančním trhem. Vykonávání dohledu prošlo v roce 2006 významnou změnou, kterou jsem v této práci nemohla opominout - s účinností od 1.4.2006 došlo ke sjednocení dohledu nad všemi segmenty českého finančního trhu do ČNB. Otázkou, kterou se v této kapitole chci zabývat je, zda sjednocení dohledu do ČNB je efektivním a funkčním rozhodnutím.

V posledních kapitolách se věnuji organizační struktuře a hospodaření ČNB.

Následuje závěrečné shrnutí nejdůležitějších poznatků a důležité přílohy k této práci.

Na konci své práce uvádím seznam literatury, ze které jsem čerpala podstatné informace pro sepsání této práce.

2. Historický exkurs do vývoje centrálního bankovníctví

Za první centrální banku, která vznikla na našem území, lze považovat centrální banku vzniklou na území tehdejší Rakousko-Uherské monarchie - Privilegovaná Rakouská národní banka vznikla jako soukromá akciová společnost k 1. červnu 1816¹. O rok později získala emisní monopol na území Rakouska, původně na 25 let. Ve skutečnosti se však výsadním emitentem hotovostních peněz nestala, neboť kromě ní emitovalo ve značném rozsahu hotovostní peníze i ministerstvo financí. Cílem politiky nové banky bylo zastavit inflační financování státního rozpočtu, snížit nebezpečnou záplavu papírových peněz a dát emisní peněžní politice pevná pravidla, která by garantovala přechod k měnové stabilitě a její udržení².

V roce 1867, kdy vznikla Rakousko-Uherská monarchie, se bankovky Privilegované Rakouské národní banky začaly přijímat i na území Uherska a o jedenáct let později, v roce 1878 po složitých rakousko-uherských jednáních, byla založena nová centrální banka - Rakousko-Uherská banka. Současně se stala výsadním emitentem hotovostních peněz na celém území Rakouska-Uherska. Soudobé prameny uvádějí, že i tato banka byla pod vysokým stupněm kontroly ze strany vlády, na kterou se tak emisní monopol fakticky přesunoval.

Měnová politika v té době neměla větší význam s ohledem na to, že drtivá většina množství peněz v oběhu byla spojena s hotovostními penězi krytými drahým kovem - do roku 1892 stříbrem, a pak zlatem³. O množství emitovaných peněz, resp. o dodržování kovového krytí však rozhodovala vláda. Bilance centrální banky byla dlouhou dobu tajná a z dostupných

---

¹ viz. Revenda Z.: Centrální bankovníctví, Management Press, Praha 2001 str. 37

² viz. Vencovský F. a kol.: Dějiny v českých zemích, Praha 2001 str. 59

³ zákon o peněžní reformě z 2. srpna 1892

pramenů vyplývá, že banka vládu často úvěrovala. Tato praxe vedla až ke státnímu bankrotu v roce 1873.

Další etapou v historii českého centrálního bankovníctví je období vzniku samostatného Československa 28. října 1918. Zákonem z 25. února 1919 o peněžní reformě proběhla v době od 3. do 12. března 1919 měnová odluka, během níž došlo k postupnému stažení peněz platných na území Rakouska-Uherska a zavedení nové měny - československé koruny. Všechny stažené bankovky byly okolkovány a ve výši 50 % staženého množství vráceny dočasné do oběhu. Druhá polovina byla zadržena a pokryta emisí vládních dluhopisů s úrokem 1 %, kterými bylo možné hradit mimořádnou dávku z majetku. Do července roku 1920 byly okolkované bankovky vyměněny za novou československou měnu.

V letech 1919 - 1926 zabezpečoval funkce centrální banky Bankovní úřad ministerstva financí. Činnost zahájil 11. března 1919⁴ a mezi jeho základní úkoly patřily správa domácího peněžního oběhu, zabezpečování devizové činnosti státu, správa státního dluhu a soustředování zlatých rezerv státu. Výše zmíněné úkoly měl Bankovní úřad vykonávat do doby, než bude působit standardní emisní banka.

K 1. dubnu 1926 byla založena a zahájila činnost Národní banka československá⁵. Bankovní úřad ministerstva financí ke stejnému dni činnost ukončil. Národní banka československá byla akciovou bankou, ve které stát vlastnil pouze jednu třetinu akcií. Třetinový podíl státu byl upsaný formou jedné akcie v hodnotě znějící na 4 miliony zlatých amerických dolarů⁶, zbývající dvě třetiny byly rozprodány fyzickým a právnickým osobám⁷. Stát měl ale tuto banku pod kontrolou - kromě výkonu vlastnických práv ještě jménem prezidenta republiky jmenoval na návrh vlády guvernéra a jménem ministra

⁴ viz. Revenda Z.: Centrální bankovníctví, Management Press, Praha 2001 str. 556

⁵ Zákon č. 102/25 Sb. o Národní bance Československé

⁶ akcie byla nepřenositelná a nezcižitelná, držba akcie spolu s hlasovacím právem připadala ministerstvu financí

⁷ akcie zněly na jméno a jako takové musely být zapsány v knize akcionářů

financí dosazoval do banky vládního komisaře s právem kontrolovat činnosti banky. Hlavním úkolem vládního komisaře bylo dbát, aby banka neporušovala zákony, ani další obecně platné i interní normy.

Formálně nejvyšším statutárním orgánem Národní banky byla Valná hromada akcionářů, ve skutečnosti ale neměla možnost zasáhnout a fakticky ovlivňovat finanční a měnový vývoj státu. A tak nejdůležitějším oprávněním valné hromady byla volba členů bankovní rady a revidujícího výboru.

Ústřední postavou v soustavě bankovních orgánů byl guvernér⁸ Národní banky Československé, on určoval celkovou strategii emisní banky. Jmenoval ho prezident na návrh vlády na funkční období pěti let. Prezident rovněž jmenoval 2 viceguvernéry z členů bankovní rady.

Bankovní rada⁹, v jejímž čele stál guvernér, řídila emisní banku po stránce personální i věcné. Spravovala její jmění, prováděla měnovou politiku státu, vedla obchodně podnikatelskou činnost a určovala základní úvěrové podmínky.

Revidující výbor byl dozorčím orgánem Národní banky, byl složený z 5 členů, dohlížel na vnitřní hospodaření Národní banky jako samostatného hospodářského subjektu a podílel se na přípravě roční bilance státu.

Národní banka československá měla emisní monopol a prováděla měnovou politiku, jejíž význam postupně vzrůstal. Je zajímavé, že banka mohla úvěrovat kromě bank i podniky, ale nesměla úvěrovat - ať již přímo, či nepřímo - stát. Podle zákona z roku 1929 musela banka udržovat kurs koruny k zahraničním měnám na základě stanoveného zlatého obsahu (1 Kč = 44,58 mg zlata). Koruna však za zlato volně směnitelná nebyla, šlo o tzv. standard zlaté devizy.

Hlavními nástroji měnové politiky byly zpočátku diskontní nástroje, jejichž význam postupně přebíraly operace

---

⁸ prvním guvernérem byl jmenován Vilém Pospíšil

⁹ složená z guvernéra a 9 členů - 3 jmenování hlavou státu a 6 volených valnou hromadou

na volném trhu s prvotřídními státními a dalšími obligacemi. Kromě měnové politiky a emisní činnosti plnila banka další funkce známé z tržní ekonomiky.

Bance se po druhé devalvaci dařilo stabilizovat kupní sílu měny, československá koruna patřila k nejstabilnějším a nejžádanějším měnám v Evropě. Tento pozitivní vývoj byl zastaven až německou agresí. Dne 16. března 1939 byla samostatná činnost Národní banky československé na delší dobu přerušena.

V období protektorátu se Národní banka Československá nařízením protektorátní vlády přeměnila na Národní banku pro Čechy a Moravu, byla plně podřízena Německu a do jejího čela byl postaven říšský zmocněnec¹⁰. Zákonným oběživem se vedle české koruny stala říšská marka. Na území Slovenského státu vykonávala činnost centrální banky Slovenská národná banka.

Období protektorátu je v měnové oblasti charakterizováno pouze negativními skutečnostmi. Zlaté zásoby předválečného Československa byly Německem zplundrovány, česká měna se výrazně znehodnocovala - nadměrnými emisemi byly kryty výdaje německých okupantů, v peněžním oběhu narůstal chaos. Koruna přestala být samostatnou měnou, stala se fakticky i právně¹¹ nominálním zlomkem říšské marky v poměru 1 říšská marka = 10 korun. Jediným možným řešením této neutěšené doby byla porážka Německa ve válce.

Po osvobození byla 1. června 1945 činnost Národní banky československé obnovena a k 1. listopadu 1945 byla v souvislosti s peněžní reformou na celém území Československé republiky znovu zavedena československá měna¹². Všechny staré peníze byly staženy a do 500 Kčs vyměněny fyzickým osobám v poměru 1:1. Zbývající část starých peněz - v hotovostní i bezhotovostní podobě - byla připsána na vázané účty v bankách

---

¹⁰ B. Miller - zvláštní zmocněnec německé Říšské banky

¹¹ po zavedení celní unie s Říší od 1 října 1940

¹² dekret prezidenta republiky z 19. října 1945; peněžní reforma byla připravována londýnskou emigrantskou vládou již od konce roku 1941.

a postupně uvolňována v následujících letech, což společně s narůstajícím politickým napětím povzbuzovalo inflační tlaky.

Po únorovém puči v roce 1948 a následném přechodu k centrálně plánované ekonomice došli tehdejší mocní k závěru o nutnosti vybudovat „centrální banku nového typu“. Na základě zákona č. 38/1948 Sb., z 11. března byla Národní banka Československá zestátněna a stala se veřejným státním ústavem. O 2 roky později byla její činnost ukončena a funkce centrální banky začala plnit od 1. července Státní banka československá¹³. Ta se brzy neslavně - i když ne vlastní vinou - dostala do povědomí veřejnosti ve spojení s peněžní reformou provedenou k 1. červnu 1953.

Státní banka československá byla pověřena úvěrováním a kontrolou hospodářství, řízením peněžního oběhu, žirovým vyrovnáváním platů, akumulací finančních prostředků a řízením platebního styku s cizinou. Dále bylo bance svěřeno pokladní plnění státního rozpočtu a správa státního dluhu.

Státní banka československá zahájila svou činnost 1. července 1950, zákonem č. 31/1950 Sb., byla podřízena ministerstvu financí.

Hlavním cílem peněžní reformy bylo umožnit přechod ekonomiky na zcela nový - „socialistický“ - systém. Přes proklamované záruky dopadla reforma na všechny vrstvy společnosti - samozřejmě vysoce negativně v podobě znehodnocení úspor. Nyní se o ní hovoří také jako o „loupeži století“¹⁴.

Hotovostní peníze byly fyzickým osobám do výše 300 Kčs vyměněny v poměru 5:1, zbytek v poměru 50:1. Zbývající vázané vklady z reformy v roce 1945 byly anulovány, nové vklady byly podle výše přepočteny v poměrech 5:1 do 5000 Kč až 30:1 nad 50 000 Kč.

---

¹³ zákon č. 31/1950

¹⁴ viz. Revenda Z.: Centrální bankovníctví, Management Press, Praha, 2001 str. 558

Přechod na nový systém byl rovněž spojen s tuhou centralizací bankovního systému, která byla zahájena ihned po skončení války. V roce 1945 u nás existovalo několik typů bankovních institucí - kromě akciové centrální banky ještě soukromé bankéřské domy, akciové obchodní banky, poštovní a komunální spořitelny, úvěrová družstva a některé specializované bankovní instituce. Dekretem prezidenta republiky byla do vlastnictví státu převedena akciová centrální banka a byly znárodněny soukromé bankéřské domy a akciové obchodní banky

Centralizace dále pokračovala po únorovém převratu - přežily ji jen dvě obchodní banky, Živnostenská banka a Tatrabanka. Ještě v roce 1948 byla založena specializovaná Investiční banka.

V roce 1950, v roce založení a zahájení činnosti Státní banky Československé, zanikla Tatrabanka a bylo postupně (během asi tří let) rušeno lidové peněžnictví - úvěrová družstva a poštovní a komunální spořitelny. Ve stejném roce byla založena Státní spořitelna.

Centralizace vyvrcholila rokem 1958, kdy Státní banka československá převzala financování a úvěrování investiční výstavby. Dosavadní vykonavatelka této činnosti, Investiční banka, byla odsouzena do role nevýznamné banky, pověřené depotními operacemi, s výhledem pozdější likvidace.

Přijetím nové ústavy v roce 1960 se Československá republika, alespoň podle názvu, stala socialistickou. V dalších téměř 30 letech došlo v bankovním systému ke dvěma mírným změnám - v roce 1964 byla založena Československá obchodní banka¹⁵, akciová společnost, kde 100 % akcií vlastnil ovšem stát. V roce 1969 se na základě nového, federálního uspořádání státu rozdělila Státní spořitelna na Českou státní spořitelnu a Slovenskou státní spořitelnu.

---

¹⁵ po zahájení její činnosti v roce 1965 na ni byly převedeny některé nepříliš rozsáhlé pravomoci na úseku zahraničně obchodních operací

Přes tyto změny však stěžejní úlohu v bankovním systému Československa měla Státní banka Československá, která direktivně řídila zbývající banky. Tyto banky tak v podstatě byly v postavení specializovaných poboček Státní banky československé. Proto celé období od roku 1950 až do konce roku 1989 můžeme v našem bankovním systému považovat dokonce za období „monobanky“¹⁶.

Měnová politika byla zcela v souladu s centrálním plánováním ekonomiky řízena plány. K určitému posunu v měnové politice dochází od počátku 80. let v podobě „aktivizace a diferenciací“ měnové politiky, kdy při sestavování věcných Státních plánů rozvoje národního hospodářství začínaly hrát roli měnové aspekty ve formě tzv. měnových kritérií, která byla na podnikové úrovni konkretizována do tzv. kritérií efektivního využívání úvěru.

Na začátku druhé poloviny 80. let začaly u nás jako v jedné z posledních zemí práce na přípravě bankovní reformy, jejímž hlavním cílem bylo vytvoření dvoustupňového bankovního systému. Načasování reformy k 1. lednu 1990 paradoxně vedlo k jejímu uskutečňování v již nových politických, společenských a ekonomických podmínkách.

K 1. lednu 1990 došlo k oddělení „emisní“ a „úvěrově-obchodní“ činnosti centrální banky. Státní banka československá byla rozdělena na tři právně samostatné subjekty: Státní banku československou, která se přetvářela na centrální banku tržního typu („emisní“ činnost), a dvě obchodní banky - Komerční banku Praha a Všeobecnou úvěrovou banku Bratislava (obě „úvěrově-obchodní“ činnost).

Zřejmý posun Státní banky československé směrem k podobě centrální banky v tržní ekonomice našel legislativní podporu v zákoně č. 22/1992 Sb., ze dne 20. prosince 1991, o Státní bance československé. V tomto zákoně bylo právně zakotveno

---

¹⁶ viz. Revenda Z.: Centrální bankovníctví, Management Press, Praha, 2001 str. 559

fungování Státní banky československé jako standardní centrální banky.

Po rozdělení Československa na dva samostatné státy¹⁷ dochází rovněž k republikovému dělení Státní banky československé a na našem území k 1. lednu 1993 vzniká a zahajuje činnost Česká národní banka¹⁸. Její povinnosti, práva, rámec a cíle činnosti, organizační struktura, měnová politika, bankovní dohled a další činnosti jsou upraveny zákonem České národní rady č. 6/1993 Sb. Definitivní osamostatnění se v měnové oblasti je spojeno s měnovou odlukou a vznikem české koruny.

---

¹⁷ zákon 542/1992 Sb., Federálního shromáždění o zániku České a Slovenské federativní republiky

¹⁸ na Slovensku vzniká Národná banka Slovenska

3. Postavení ČNB podle platné právní úpravy

Právní postavení a činnost České národní banky (dále jen ČNB) je zakotveno v Ústavě ČR, v zákoně č. 6/1993 Sb., o České národní bance, v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, v zákoně č. 219/1995 Sb., devizový zákon a v celé řadě dalších norem.

3.1 Ústava ČR

Ústava ČR¹⁹ je pramenem práva s nejvyšším stupněm právní síly. ČNB je v Ústavě věnována samostatná hlava šestá s jediným článkem 98, který zakotvuje existenci ČNB a také vymezuje základní postavení ČNB jako ústřední banky státu, jejímž hlavním cílem je péče o cenovou stabilitu.

Článek 98 Ústavy zní:

- (1) Česká národní banka je ústřední bankou státu. Hlavním cílem její činnosti je péče o cenovou stabilitu; do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.
- (2) Postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon.

Zařazení ustanovení o ČNB do samostatné hlavy Ústavy dává ČNB bezprostřední nezávislost a postavení plnoprávného partnera ostatním nejvyšším orgánům státní moci.

Myslím si, že hlavním cílem zákonodárce při zařazení ustanovení o ČNB do samostatné hlavy bylo především zdůraznit zájem na bezprostřední nezávislosti ČNB.

Nezávislost ČNB je důležitá pro plnění jejího hlavního měnového cíle, kterým je v naprosté většině případů cenová stabilita. Význam nezávislosti ČNB vystupuje v této souvislosti do popředí především proto, že politická moc se může snažit přimět centrální banku k opatřením, která sice

---

¹⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.

mohou krátkodobě vést k podpoře ekonomického růstu, ale v delším období se projeví v nežádoucím růstu inflace, zatímco růst ekonomické aktivity se vrátí na původní úroveň nebo dokonce i na úroveň nižší. Dostatečná míra nezávislosti na politické moci umožňuje centrální bance těmto tlakům odolávat.

Nezávislost ČNB se dále dle mého názoru projevuje také ve způsobu volby a odvolávání jejích vrcholných představitelů, jsou jmenováni a za velmi striktních podmínek odvoláváni prezidentem ČR.

Osobně se domnívám, že ústřední banka státu vzhledem ke svému hlavnímu cíli, kterým je péče o cenovou stabilitu, by měla vystupovat nad zájmy politických stran a odolávat tlakům různých lobbistických skupin.

Existují však snahy omezit nezávislé postavení ČNB, poslední takovou snahou byla jistá ustanovení harmonizační novely č. 442/2000 Sb. Původním cílem novely zákona o ČNB z roku 2000 byla harmonizace zákona o ČNB s legislativní úpravou postavení Evropské centrální banky. Při projednávání této novely v parlamentu však do ní byly, nad rámec harmonizačních změn, implantovány rovněž některé dodatečné úpravy, které od ledna 2001 výrazně omezovaly nezávislost ČNB. Jednalo se především o to, že:

- záležitosti týkající se inflačního cíle a kurzového režimu měly být konzultovány s vládou a jejich stanovení mělo být vázáno na dosažení dohody s vládou
- bankovní rada měla schvalovat pouze rozpočet pro činnosti spojené se zabezpečováním hlavního měnového cíle, zatímco její provozní a investiční rozpočet měla schvalovat poslanecká sněmovna parlamentu ČR.

Součástí novely byl i návrh na změnu mechanismu jmenování členů bankovní rady. Ty měl podle novely jmenovat prezident republiky na základě návrhu vlády.

Tyto úpravy nebyly kladně přijaty velkou částí odborné veřejnosti, ani mnohými významnými mezinárodními institucemi²⁰. Ústavním soudem byly tyto úpravy shledány jako neústavní a proto byly s účinností od 3. srpna 2001 zrušeny. Od května 2002 pak vešla v platnost další novela zákona o ČNB²¹, která navrátila zákonnou úpravu nezávislosti ČNB do stavu před novelou z roku 2000. ČNB zůstává nezávislá na politických strukturách a odhodlána napomáhat svou měnovou politikou k zajištění udržitelného nízkoinflačního vývoje ekonomiky.

Tato kapitola pojednává o ústavním zakotvení ČNB, proto bych se ještě chtěla zmínit o dalším článku Ústavy, který se o ČNB zmiňuje. Jde o čl. 62 písm. k), ve kterém je stanovena pravomoc prezidenta republiky jmenovat a odvolávat členy bankovní rady. Této problematice se budu věnovat v kapitole páté.

3.2 Zákon č. 6/1993 Sb. o ČNB ve znění pozdějších předpisů

Právní postavení ČNB vychází z Ústavy a je konkretizováno zákonem o ČNB. Podle článku 98 Ústavy lze zasahovat do činnosti ČNB pouze na základě zákona a dále, že působnost a další podrobnosti týkající se ČNB stanoví zákon.

Zákon o ČNB byl od doby svého vydání zatím desetkrát novelizován a v současné době je jeho platné znění v důsledku harmonizačních změn a nálezů Ústavního soudu²² v souladu s komunitárním právem.

Zákon o ČNB je rozčleněn na dvanáct částí. Část první se věnuje základním ustanovením a v § 1 definuje postavení ČNB. ČNB je ústřední bankou státu a orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem. Dále je ČNB právnickou osobou, která má

---

²⁰ např. Mezinárodním měnovým fondem, Evropskou komisí či Evropskou centrální bankou

²¹ z č. 127/2002

²² nález ÚS vyhlášený pod č. 278/2001 Sb.

postavení veřejnoprávního subjektu²³ se sídlem v Praze a nezapisuje se do obchodního rejstříku. Dále jsou ČNB svěřeny kompetence správního úřadu v rozsahu stanoveném zákonem o ČNB a zvláštními právními předpisy²⁴. ČNB hospodaří samostatně s odbornou péčí s majetkem, který jí byl svěřen státem. Část druhá obsahuje organizaci ČNB²⁵. Část třetí se věnuje vztahu ČNB k vládě a dalším orgánům. Část čtvrtá je věnována nejstarší činnosti centrálních bank a to emisi bankovek a mincí. Část pátá obsahuje nástroje měnové regulace ČNB. Část šestá se zabývá obchody ČNB, které se dále člení na obchody s bankami, obchody s Českou republikou a jiné obchody. V části sedmé jsou zakotveny pravomoci ČNB v devizovém hospodářství. Část osmá obsahuje další činnosti a oprávnění ČNB. Část devátá se zabývá dohledem, který v současné době ČNB vykonává nad celým finančním trhem²⁶. Část desátá se věnuje hospodaření ČNB. Část jedenáctá obsahuje všeobecná ustanovení a část dvanáctá přechodná a závěrečná ustanovení.

---

²³ subjekt, kterému právo přičítá výkon veřejné správy

²⁴ např. z. č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, z. č. 219/1995 Sb., devizový zákon

²⁵ viz. níže v této práci

²⁶ blíže viz. kapitola o dozorové činnosti ČNB v této práci

4. Činnost ČNB

V následující kapitole se budu věnovat charakteristice jednotlivých činností, které ČNB vykonává.

Mezi nejzákladnější činnosti, kterými se ČNB odlišuje od ostatních bank a jejichž výkon má vést v cíli deklarovanému v Ústavě patří:

- emise bankovek a mincí
- výkon měnové politiky
- obchody ČNB - banka bank, banka státu
- výkon devizové politiky
- dohled nad finančním trhem

4.1 Hlavní cíl ČNB

Podle článku 98 Ústavy ČR a zákona č.6/1993 Sb., o ČNB, ve znění pozdějších předpisů je hlavním cílem její činnosti péče o cenovou stabilitu. Dosažení a udržení cenové stability, tj. vytváření nízkoinflačního prostředí v ekonomice, je trvalým příspěvkem centrální banky k vytváření podmínek pro udržitelný hospodářský růst. Předpokladem účinnosti měnových nástrojů vedoucích k cenové stabilitě je nezávislost centrální banky.

ČNB rovněž podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády, pokud není tento vedlejší cíl v rozporu s cílem hlavním.

Myslím si, že pro celou ekonomiku je vhodné a naprosto žádoucí, aby fungovala spolupráce vlády a ČNB, založená zejména na vzájemné informovanosti. Samozřejmě za předpokladu zachování nezávislosti ústřední banky.

4.2 Emise bankovek a mincí

Této činnosti, která je vykonávána výhradně a jedině ČNB, bych se chtěla věnovat podrobněji z toho důvodu, že

v souvislosti s přijetím jednotné měny EURO v příštích letech přijde ČNB o svrchované právo emise bankovek a současně skončí historie českých peněz. Každá bankovka i mince mají svůj příběh, jehož vnějším odrazem je jejich vzhled, proto v jedné z příloh, která je součástí této práce uvádím vyobrazení všech našich bankovek a mincí a v následující kapitole se věnuji soustavě českých platidel a jejich ochranným prvkům.

Vydávání bankovek a mincí je výhradním právem ČNB. Jde historicky o nejstarší činnost centrálních bank, která spočívá v emisi hotovostních peněz na daném státním území.

Zákon o ČNB upravuje emisi bankovek a mincí v části čtvrté. Jednou ze základních starostí ČNB je zajišťování dostatečných zásob oběživa, obstarávání výroby bankovek a mincí, to vše v zájmu bezporuchovosti peněžního oběhu. Dále spravuje zásoby hotovostních peněz, sjednává tisk bankovek a ražbu mincí, včetně jejich dopravy od výrobce do trezoru ČNB.

ČNB je zákonem rovněž zmocněna k vydávání obecně závazných právních předpisů²⁷ jimiž stanoví, jaké konkrétní předměty se stávají součástí soustavy zákonných peněz, přičemž definuje jejich nominální hodnotu, rozměry, hmotnost, materiál, vzhled a další náležitosti, jakož i časový okamžik počátku jejich platnosti či naopak ukončení jejich platnosti a způsob a dobu jejich výměny²⁸.

Vydání každého nového druhu vzoru zákonných peněz²⁹ je právně zajištěno vyhláškou ČNB, která mimo jiné stanoví den, kterým se příslušná bankovka či mince uvádí do oběhu. Obdobným způsobem stanoví vyhláška ČNB ukončení platnosti jednotlivých vzorů bankovek a mincí a způsob a dobu jejich výměny za platné. Během doby stanovené pro výměnu starých

---

²⁷ vyhlášky ČNB

²⁸ viz. Bakeš M. a kolektiv, Finanční právo, C.H. BECK, 2006, str. 475

²⁹ Hmotné předměty, jež lze použít jako oběživo nebo platidlo na úhradu peněžních závazků denominovaných v měně, na kterou znějí a to v jejich nominální hodnotě.

vzorů bankovek a mincí tyto peníze sice již neplatí, ale v pobočkách ČNB je lze vyměnit bez újmy na jejich hodnotě. Doba stanovená pro výměnu zneplatněných bankovek a mincí nesmí být podle zákona kratší pěti roků.

Jelikož je ČNB zodpovědná za bezporuchový peněžní oběh, je jí zákonem dána pravomoc reagovat na potřeby peněžního trhu mimo jiné tím, že je oprávněna zavést nebo zrušit platidla určité hodnoty, upravit postup při přijímání zákonných peněz a nakládání s nimi. ČNB právním předpisem také upravuje podrobnosti poskytování náhrad za necelé a poškozené bankovky a mince³⁰.

Výrobu bankovek zajišťuje Státní tiskárna cenin. Realizace bankovek se provádí ve Státní tiskárně cenin podle návrhů, které většinou vyplynou z uměleckých soutěží. Po celou dobu přípravy a realizace spolupracuje výtvarník vybraných návrhů s útvary technického designu tiskárny. Při výrobě bankovek je kladen velký důraz na ochranné prvky, aby bylo možné docílit co nejvyšší ochrany bankovek proti padělání.

Výroba mincí je zajišťována společností Jablonex Group a.s., Divize Česká mincovna. Česká mincovna je na základě exkluzivní smlouvy s ČNB výhradním dodavatelem veškerých oběžných mincí České republiky. Česká mincovna vydává ve spolupráci s ČNB také zlaté a stříbrné pamětní mince. Ve výrobě oběživa je Česká mincovna pod přímou kontrolou ČNB a vzájemné vztahy o výrobě a ochraně oběživa jsou upraveny dlouhodobými smlouvami mezi ČNB a Bižuterií Českou Mincovnou a.s. Vybavení kontrolními a měřicími přístroji odpovídá současnému evropskému standardu a navazuje na kontrolní činnost expertů ČNB.

---

³⁰ Vyhláška ČNB č. 34/1994 Sb.

4.2.1 Soustava českých platidel

Soustava českých platidel je v současné době tvořena bankovkami a mincemi. Platné bankovky a mince vydané ČNB jsou zákonnými penězi ve své nominální hodnotě při všech platbách na území České republiky. U mincí se dále ještě rozlišuje, zda se jedná o mince oběžné nebo mince pamětní. Mince pamětní jsou raženy z drahých kovů a v mnohem menším počtu kusů. Jsou proto předmětem sběratelského zájmu, platí jen v České republice a jejich sběratelská hodnota bývá obvykle vyšší než jejich nominální hodnota.

Peněžní jednotkou v České republice je koruna česká, zkratka názvu je "Kč". Koruna česká se dělí na sto haléřů.

Soustava českých bankovek je tvořena celkem osmi bankovkami o nominální hodnotě 20 Kč, 50 Kč, 100 Kč, 200 Kč, 500 Kč, 1000 Kč, 2000 Kč a 5000 Kč³¹.

České bankovky se od sebe navzájem odlišují nejen barevně, ale také různou osobností z české historie, která je vyobrazena na lícní straně. Pokud bych měla srovnávat české a například americké bankovky, které jsou barevně i velikostně úplně stejné, jen se liší nominální hodnotou, tak musím konstatovat, že česká bankovka je mnohem lépe chráněna před zaměnitelností s jinou českou bankovkou. Troufám si říci, že za normálních okolností, za které považuji běžnou znalost českých bankovek a zdravý zrak, je téměř nemožné zaměnit české bankovky. Což o amerických bankovkách rozhodně říci nemohu.

Soustava českých oběžných mincí je tvořena sedmi mincemi o nominální hodnotě 50 haléřů, 1 Kč, 2 Kč, 5 Kč, 10 Kč, 20 Kč a 50 Kč. Oběžné mince jsou raženy buď ze slitiny běžných kovů³² nebo z jednoho čistého kovu, který je galvanicky pokoven z vnější strany jiným kovem. U některých mincí byl zaveden hranatý tvar, který je lepší pro hmatovou

---

³¹ viz. Příloha 8.1

³² např. hliník a hořčík

rozpoznatelnost mincí. U padesátikorunové mince bylo zvoleno vícebarevné řešení povrchu mince, které je dosaženo různou povrchovou úpravou stejného ocelového jádra galvanickým pokovením slitinou mědi a zinku.

Podle mého názoru nebyla zmíněná volba pro podobu padesátikorunové mince nejvhodnější, protože je lehce zaměnitelná s mincí o nominální hodnotě 10 Kč. I přesto, že je vyrobena ve vícebarevné kombinaci a liší se o málo i velikostně, z vlastní zkušenosti mohu říci, že při menší či větší neopatrnosti dochází k jejich záměně.

Pamětní mince jsou raženy ze stříbrné slitiny nebo z čistého zlata. ČNB vydala do současné doby 62 vzorů stříbrných pamětních mincí, které připomínají nejruznější historicky významná výročí nebo jiné významné události, osobnosti a myšlenky. Od roku 1995 začala ČNB s vydáváním zlaté pamětní mince. Do dnešního dne vydala 22 vzorů zlatých pamětních mincí. Stříbrné a zlaté pamětní mince jsou raženy ve dvou provedeních, jednak v provedení běžném a jednak v provedení zvláštním³³ s leštěným polem mince a matným reliéfem.

Aktuálně ČNB dne 3. října 2007 vydala do oběhu čtvrtou zlatou 2500 Kč minci z cyklu Kulturní památky technického dědictví - Národní kulturní památka vodní mlýn ve Slupí. Mince se vydává ve dvojím provedení ražby, lišícím se povrchovou úpravou a hranou. Klasické běžné provedení má stejný lesk mincovního pole i reliéfu a vroubkovanou hranu. Mince ve zvláštním špičkovém provedení pro náročné sběratele má mincovní pole leštěné do vysokého lesku a reliéf je matován. Hrana mince ve zvláštním provedení je hladká.

4.2.2 Ochranné prvky

Soustava českých bankovek je na vysoké technické úrovni a vyznačuje se celou řadou moderních ochranných prvků, které

---

³³ špičková kvalita

značnou měrou znesnadňují dokonalé padělání a napodobování bankovek. K těmto ochranným prvkům se u každé bankovky řadí:

- vodoznak
- ochranný okénkový proužek
- ochranná vlákna
- soutisková značka
- skrytý obrazec
- opticky proměnlivá barva
- iridiscentní pruh
- mikrotext

Vodoznak

Je zřetelně viditelný, jestliže se na bankovku podíváme proti světlu. Je použit tzv. lokální stupňovitý³⁴ vodoznak umístěný ve střední části širokého nepotištěného okraje a tvoří ho vždy portrét osobnosti vyobrazené na bankovce. Při pohledu z lícni strany je stranově obrácený oproti portrétu vytištěnému.

Ochranný okénkový proužek

Proužek z umělé metalizované hmoty zapuštěný do papíru, který na lícni straně vystupuje vždy po 5 mm na povrch papíru. Okénka stříbřité barvy jsou dlouhá rovněž 5 mm a je na nich zdola nahoru čitelný negativní mikrotext označující nominální hodnotu bankovky. Při pohledu na bankovku je vidět pouze vystupující část proužku na lícni straně, při pohledu proti světlu je proužek vidět z obou stran jako souvislá tmavá linka s prosvítajícím mikrotextem.

Ochranná vlákna

V papíru zapuštěná, okem viditelná vlákna oranžové barvy v délce 6 mm. Nejlépe zřetelná jsou na bílých okrajích bankovky.

---

³⁴ tj. kombinace pozitivního - tmavého a negativního - světlého s různými stupni odstínů mezi nejtmaší a nejsvětější částí

Soutisková značka

Z jedné strany bankovky je viditelná pouze jedna část značky, z druhé strany část zbývající. V průhledu proti světlu je značka vidět celá a její jednotlivé linky na sebe přesně navazují. Soutisková značka je kruhová a na vzorech bankovek z let 1993 až 1996 ji tvoří písmeno "C", ve kterém je vloženo písmeno "S". Počínaje bankovkou 1000 Kč vzoru 1996 tvoří soutiskovou značku písmena "ČR"

Skrytý obrazec

Stane se viditelným tehdy, sklopíme-li bankovku ve výši očí do vodorovné polohy proti zdroji světla. Tvoří ho vždy číslo označující nominální hodnotu bankovky. Z delší strany bankovky je obrazec pozitivní, tj. tmavý, z kratší strany negativní tj. světlý. Je umístěn na lícních stranách bankovek v ornamentech na rameni portrétu, popř. nad ním.

Opticky proměnlivá barva

Tento ochranný prvek je založen na optickém efektu. Segment vytištěný speciální tiskovou barvou mění své zbarvení v závislosti na tom, v jakém úhlu se bankovka sklopí proti dopadajícímu světlu. Barva, kterou vidíme při běžném čelním pohledu na bankovku, se při sklopení bankovky proti světlu změní na barvu zcela jinou, např. zlatá na zelenou.

Iridiscentní pruh

Iridiscentní pruh³⁵ o šířce cca 20 mm je umístěn na lícní straně blíže pravému okraji bankovky. Při běžném pohledu na bankovku se jeví jako průhledný, slabě okrově zbarvený pruh, při sklopení bankovky proti světlu získává slabý barevný nádech s kovovým odleskem. Na iridiscentním pruhu mohou být negativně tj. jako světlá vyznačena čísla označující nominální hodnotu bankovky. Při sklopení bankovky se tato čísla jeví proti lesklému pruhu jako tmavá.

³⁵ iridiscentní znamená duhově proměnlivý

Mikrotext

Mikrotext je tištěn jak tiskem z hloubky, tak tiskem z plochy. Jeho umístění u jednotlivých bankovek je individuální, na lícni straně bývá ve velkém hodnotovém čísle, v podtisku textů na levé straně, kolem portrétu apod. Na všech bankovkách je vždy na lícni straně v pruhu základní barvy vyběhajícím do pravého bílého okraje skryt mikrotext číselně označující hodnotu bankovky, na rubové straně rovněž v pruhu základní barvy u pravého okraje je skryt mikrotext slovně nebo číselně označující hodnotu bankovky.

Velmi zajímavou a přínosnou pro mne byla návštěva stálé expozice ČNB nazvaná „Lidé a peníze“, kterou připravila pro veřejnost v prostorách bývalého trezoru ve své budově v centru Prahy. K vidění je zde nejen historie vývoje peněz, a ucelený vývoj měny a financí v Čechách včetně vývoje ČNB od jejího založení, ale také speciální vitrína s tunou ryzího zlata, padělky a velmi zajímavé ukázky ochrany peněz s podrobným popisem, jak odlišit pravou bankovku od falešné.

4.2.3 Padělání, pozměňování, výroba napodobenin peněz

Falšování bankovek je staré jako bankovky samotné. Nejčastěji se pachatelé snaží vyrobit nejvyšší nominální hodnoty, ale kupodivu se falšují i drobné mince. V současné době u českých bankovek je nejvíce padělaná hodnota pět tisíc. Dále jsou často padělány bankovky v hodnotě pět set a tisíc korun. Podle odborníků je ovšem problémem to, že většinu ochranných znaků, které by na bankovce mohl poznat laik, již dnes dokážou padělatelé snadno napodobit. Umožňuje jim to relativně levná počítačová technika. Navíc se domnívám, že jistotu, že nedostane padělek, nemá občan ani v bankách nebo obchodech. Například v loňském roce prošla tímto sektorem celá čtvrtina falešných bankovek.

Součástí péče o měnu je ochrana zákonných peněz před aktivitami, které ohrožují bezporuchový hotovostní peněžní oběh. Mezi takové aktivity patří padělání, pozměňování, výroba napodobenin peněz a poškozování peněz.

Formy penězokazectví se dělí na:

- Padělání
- Pozměňování
- Zlehčování mincí

Padělání peněz je činnost, která spočívá ve výrobě nových peněz za účelem udat je do oběhu na místo pravých peněz. Padělané peníze nemusí být jen napodobeniny peněz pravých, ale může jít i o peníze totožné s pravými, které byly vyrobené Českou mincovnou nebo Státní tiskárnou cenin, avšak nebyly uvedeny do oběhu řádným způsobem k tomu oprávněnou institucí.

Pozměňování peněz je činnost spočívající v úpravě stávajících pravých peněz, aby mohly být udávány do oběhu za účelem zisku. Pozměňování peněz spočívá buď ve zvýšení jejich nominální hodnoty - úpravou číselného nebo psaného údaje hodnoty nebo vydávání neplatných peněz za platné, nebo udávání jedné měny za peníze jiné měny. Dalším způsobem pozměňování peněz je složení různých pravých peněz, které k sobě nepatřily tzv. „Šapirův řez“ - jde o trik s papírovými penězi, které jsou rozřezány a jiným způsobem k sobě slepeny. Každé bankovce pak něco chybí, ale získá se o jednu bankovku víc, než se použilo.

Zlehčování mincí je činnost, kdy se různým způsobem mincí odebere určitá část kovu, mince se udá zpět do oběhu a ten zbytek může být komerčně realizován.

Padělání i pozměňování peněz je trestným činem, stejně tak jako přechovávání padělaných a pozměňovaných peněz, udávání takových peněz jako pravých a platných, výroba,

opatřování a přechovávání padělatelského náčiní³⁶. Ochrana peněz proti nejzávažnějším trestným činům je provedena v souladu s mezinárodní Úmluvou o potírání penězokazectví³⁷. Význam trestných činů proti měně vyplývá především ze skutečnosti, že v České republice se z různých důvodů stále nedaří zavádět moderní formy bezhotovostních plateb, a proto značná část poskytovatelů zboží a služeb požaduje zásadně peníze v hotovosti³⁸.

Trestným činem je rovněž poškozování tuzemských peněz, které po poškození již nemohou plnit hospodářský účel, kterým je plnění funkce oběživa, platidla a prostředku uchování hodnoty. Poškozené peníze je nutno nahradit v oběhu novými bankovkami a mincemi, které je však spojeno s dodatečnými výdaji pro ČNB.

Principiálně je poškozování peněz nutno odmítnout, ať už k němu dochází z jakýchkoliv důvodů. Mnohem efektivnější než represe je podle mého názoru prevence, která v daném případě znamená vydat peníze takové, které k úmyslnému poškozování nezavdávají příčinu.

Výroba napodobenin peněz znamená, že jsou vyráběny předměty svou úpravou se podobající platným penězům, ale na rozdíl od padělání bez úmyslu udávat je jako pravé. Napodobeniny jsou vyráběny různými postupy, jako je barevná nebo černobílá reprodukce, nejčastěji sloužící pro filmové účely nebo jako reklamní předmět. Neoprávněná výroba napodobenin platných bankovek a mincí je přestupkem podle zákona o přestupcích³⁹. Legální výroba napodobenin peněz je upravena ve vyhlášce ČNB⁴⁰.

---

³⁶ §§ 140-142 trestního zákona

³⁷ Úmluva č. 15/1932 Sb., ze dne 20.4.1929

³⁸ blíže viz. Novotný, O. a kol.: Trestní právo hmotné – II. Zvláštní část, Praha: ASPI Publishing, 2004

³⁹ zákon č. 200/1990 Sb.

⁴⁰ vyhláška ČNB č. 36/1994 Sb.

4.3 Měnová politika

V následujících odstavcích, bych se chtěla zabývat a rozebrat pojem měnová politika a jak je prováděna Českou národní bankou, jakožto vrcholným subjektem měnové politiky.

Měnová politika v užším slova smyslu spočívá v cílevědomém ovlivňování ekonomických procesů prostřednictvím rozšiřování či brzdění emise peněžní masy. V širším slova smyslu je součástí měnové politiky i devizová politika⁴¹.

Úloha měnové politiky ČNB je právně kodifikována v ustanoveních článku 98 Ústavy ČR a § 2 zákona o ČNB, které jí ukládají zabezpečovat především cenovou stabilitu a - pokud tím není dotčen tento hlavní cíl ČNB - podporovat obecnou hospodářskou politiku vlády vedoucí k udržitelnému hospodářskému růstu. Nezbytným předpokladem realizace měnové politiky vedoucí k cenové stabilitě je na druhé straně nezávislost centrální banky. ČNB usiluje o plnění uvedené úlohy v rámci měnově politického režimu nazývaného cílování inflace. Při plnění svého cíle využívá ČNB několik měnově politických nástrojů.

Měnově politické nástroje k regulaci měnové politiky jsou ČNB svěřeny zákonem o ČNB a zákonem o bankách.

Měnově politické nástroje jsou:

- operace na volném trhu,
- automatické facility,
- povinné minimální rezervy,
- diskontní nástroje,
- devizové intervence.

Operace na volném trhu

Operace na volném trhu se uskutečňuje prostřednictvím nákupu a prodeje cenných papírů či jiných instrumentů Českou národní bankou obchodním bankám s cílem usměrňovat vývoj

---

⁴¹ viz. Němeček E.: Úvod do studia finanční politiky, Všechno, Praha 2001, str. 15

úrokových sazeb v ekonomice a ovlivňovat likviditu peněžního trhu. Hlavní měnový nástroj v oblasti operací na volném trhu má podobu repo operací prováděných formou tendrů.

Při repo operacích ČNB přijímá od bank přebytečnou likviditu a bankám předává jako kolaterál dohodnuté cenné papíry. Obě strany se zároveň zavazují, že po uplynutí doby splatnosti proběhne reverzní transakce, v níž ČNB jako dlužník vrátí věřitelské bance zapůjčenou jistinu zvýšenou o dohodnutý úrok a věřitelská banka vrátí ČNB poskytnutý kolaterál. Základní doba trvání těchto operací je stanovena na 14 dní, proto je z hlediska měnové politiky chápána jako klíčová dvoutýdenní repo sazba⁴². ČNB provádí repo tendry s tzv. variabilní sazbou. To znamená, že vyhlášená dvoutýdenní repo sazba slouží jako maximální limitní sazba, za kterou mohou být banky v repo tendru uspokojovány. Nabídky bank jsou vypořádány podle americké aukční procedury, tj. ČNB přijme přednostně nabídky požadující nejnižší úrokovou sazbu, a to až do výše predikovaného přebytku likvidity na daný den. V případě, že objem objednaný bankami přesáhne predikovaný přebytek likvidity, ČNB nabídky za nejvyšší sazby buď zcela odmítne nebo proporcionalně zkrátí. Repo tendry v současné době slouží pouze k odčerpávání nadměrné likvidity z peněžního oběhu.

Doplňkový měnový nástroj má podobu tříměsíčního repo tendru, v němž ČNB přijímá likviditu na období tři měsíců. Tříměsíční repo tendr opět probíhá podle americké aukční procedury. ČNB v současnosti tento nástroj nevyužívá, poslední tříměsíční tendr byl vypsán v lednu 2001.

Nástroje jemného ladění používá ČNB ad hoc zejména v případech nečekaných krátkodobých výkyvů v likviditě trhu, kdy je ohrožena stabilita vývoje úrokových sazeb. Použití těchto nástrojů je v praxi spíše výjimečné.

---

⁴² 2T Repo sazba ke dni 20.10.2007 je 3,25%

Výhodou těchto operací je skutečnost, že jsou výhradně realizovány na základě rozhodnutí ČNB, která nad nimi má kontrolu. Další výhodou je také jejich pružnost jak v rozsahu jejich provádění, tak i v čase. Předností tohoto měnového nástroje je také podle mého názoru její administrativní nenáročnost, neboť realizace závisí pouze na interních pokynech k uskutečnění toho kterého obchodu na volném trhu.

Automatické facility

Automatické facility slouží k poskytování nebo ukládání likvidity přes noc⁴³. Protože se z hlediska bank jedná o permanentní možnost uložení resp. zapůjčení peněz, vytvářejí úrokové sazby uplatňované u těchto dvou facilit koridor, v němž se pohybují krátkodobé sazby na peněžním trhu. Rozlišujeme depozitní facilitu, která poskytuje bankám možnost uložit přes noc u ČNB bez zajištění svou přebytečnou likviditu. Banka má na přístup do depozitní facility nárok, pokud požádá o uzavření obchodu Odbor korunových a devizových intervencí ČNB nejpozději 15 minut před uzávěrkou účetního dne systému CERTIS. Depozita jsou úročena diskontní sazbou. Diskontní sazba proto zpravidla představuje dolní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb na peněžním trhu. Druhým druhem je marginální zápůjční facilitu, která poskytuje bankám, které mají s ČNB uzavřenou rámcovou repo smlouvu, možnost vypůjčit si přes noc od ČNB formou repo operace likviditu. Banka má na přístup do zápůjční facility nárok, pokud požádá o uzavření obchodu Odbor korunových a devizových intervencí ČNB nejpozději 25 minut před uzávěrkou účetního dne systému CERTIS. Finanční prostředky v rámci této facility jsou úročeny lombardní sazbou. Vzhledem k trvalému přebytku likvidity je tato facilitu bankami využívána minimálně. Lombardní sazba představuje horní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb na peněžním trhu. ČNB je kdykoliv oprávněna z

---

⁴³ overnight, O/N splatnost

mimořádných měnově politických důvodů dočasně omezit nebo zcela pozastavit poskytování lombardních úvěrů.

Povinné minimální rezervy

Každá banka je povinna držet na svém účtu u ČNB určitý předem stanovený objem likvidních prostředků, tzv. povinné minimální rezervy. Banky v současné době udržují povinné minimální rezervy na svém účtu ve Zúčtovacím centru ČNB⁴⁴ a též na účtu pro výběry a skládání hotovostí, mají-li tento účet zřízen. Předepsaný objem povinných minimálních rezerv je stanoven na 2% ze základny pro výpočet povinných minimálních rezerv.

Prostřednictvím určení výše povinných minimálních rezerv ČNB více či méně omezuje zdroje bank, které by jinak bylo možno použít k poskytování úvěrů či k jiným bankovním obchodům, čímž zajišťuje jisté zmrazení části peněžní masy. ČNB zvyšuje výši povinných minimálních rezerv v momentě, kdy je třeba čelit hrozící inflaci.

Povinné minimální rezervy se určují jako určité procento všech závazků dané banky vůči jejím klientům, s výjimkou závazků k jiným bankám. V případě porušení povinnosti udržovat stanovenou výši povinných minimálních rezerv, musí dotčená banka zaplatit z částky, o kterou není stanovená povinná minimální rezerva naplněna, sankční úrok ve výši dvojnásobku platné diskontní sazby.

Domnívám se, že nespornou výhodou tohoto nástroje je zajištění dostatečného přísunu levných peněz pro ČNB, která je může použít na dofinancování obchodních bank s přechodnými problémy.

ČNB stanoví svým opatřením publikovaným ve Věstníku ČNB minimální výši likvidních prostředků bank, které jsou banky povinny v podobě povinných minimálních rezerv ukládat u ČNB.

---

⁴⁴ tzv. účet platebního styku

Funkce povinných minimálních rezerv jako měnově politického nástroje je v současné době nízká.

Diskontní nástroje

Stanovení úrokových sazeb pro obchody ČNB s obchodními bankami, je další a zároveň nejstarší nástroj měnové politiky.

Jmenovitě jde zejména o diskontní, lombardní a již výše zmíněné repo sazby.

Diskontní sazba⁴⁵ je základní a nejvýznamnější úrokovou sazbou, která je vyhlášovaná ČNB. Za tuto sazbu si od ČNB půjčují obchodní banky peníze. V případě zvýšení sazby se snižuje poptávka po úvěrech ČNB a naopak. Cílem zvýšení či snížení sazby je způsobit zdražení či zlevnění úvěrových zdrojů obchodních bank čerpaných od ČNB, čímž je ovlivňována i cena úvěrů, které obchodní banky poskytují svým klientům.

Lombardní sazba⁴⁶ je úrokovou sazbou, za kterou poskytuje ČNB obchodním bankám krátkodobý úvěr zajištěný cennými papíry. Zajištění cennými papíry se vyžaduje vzhledem k vysoké rizikovosti úvěru, kdy obchodní banka již nesplňuje podmínky pro poskytnutí diskontního úvěru. Lombardní sazba je výrazně vyšší než diskontní sazba.

Ovlivňováním těchto sazeb u úvěrů ČNB reguluje poptávku obchodních bank pro penězích. Zásadním způsobem se tak ovlivňuje situace na trhu peněz. Logicky se zvýšením úrokových sazeb se snižuje poptávka po penězích a naopak se snížením sazeb dochází k růstu poptávky po penězích. Je-li třeba zbrzdit inflační nárůst peněžní masy, zvyšují se právě diskontní a lombardní sazba - zdraží se úvěr a omezí se přítok peněz do ekonomiky.

⁴⁵ K dnešnímu dni vyhlášená diskontní sazba ve výši 2,25%.

⁴⁶ K dnešnímu dni vyhlášená lombardní sazba ve výši 4,25%.

Devizové intervence

Devizové intervence, tj. nákupy nebo naopak prodeje české měny za cizí měny na devizovém trhu provádí ČNB v případě potřeby především ke zmírňování výkyvů devizového kurzu domácí měny.

ČNB nakupuje cizí měnu za měnu domácí, tím dochází k růstu bankovních devizových rezerv, do peněžního oběhu tedy přibude množství domácí měny, odpovídající množství nakoupené zahraniční měny. Naopak prodejem zahraniční měny snižuje bankovní devizové rezervy.

Devizové intervence i přes své nesporné měnové dopady jsou spíše řazeny mezi nástroje devizové politiky než měnové.

4.4 Obchody ČNB

Další činnost ČNB nazvanou „Obchody ČNB“ upravuje v části šesté v §§ 27 - 34 a v části osmé v § 38 zákon o ČNB.

Pod pojem „obchody“ se skrývají obchody s bankami, obchody s Českou republikou a jiné obchody ČNB.

Česká národní banka vede účty bank, přijímá jejich vklady a poskytuje jim úvěry. Dále ČNB provádí zúčtování mezi bankami.

Vklady bank v ČNB mají trojí podobu. Za prvé jde o úločky v podobě povinných minimálních rezerv, za druhé o prostředky ukládané za účelem umožnění platebních a zúčtovacích operací prováděných ČNB a za třetí o dobrovolné vklady.

Převody veškerých mezibankovních transakcí v České republice zajišťuje mezibankovní platební styk⁴⁷. Jde o každou transakci jakéhokoli klienta jakékoli banky v ČR, prostřednictvím níž jsou převáděny prostředky ve prospěch majitele účtu v jiné bance v ČR. V ČNB je pro tento účel zřízeno Zúčtovací centrum.

---

⁴⁷ Clearing

Mezi obchody ČNB s Českou republikou patří zejména vedení účtů státního rozpočtu, státních fondů a státních finančních aktiv a pasiv, pokud ministerstvo financí nedohodne vedení těchto účtů s jinou bankou. ČNB dává do prodeje státní dluhopisy a poskytuje České republice další služby s nimi spojené. Dále vede centrální evidenci cenných papírů vydávaných Českou republikou a splatných do jednoho roku.

Za jiné obchody ČNB bych zmínila zejména možnost ČNB nakupovat a prodávat cenné papíry s cílem usměrnit peněžní trh. Dále vydávání cenných papírů s dobou splatností do šesti měsíců a možnost obchodovat s nimi. ČNB také může za podmínek obvyklých v bankovním sektoru vést účty svých zaměstnanců a poskytovat jim další bankovní služby.

4.5 Devizová politika

Obecně je pojem devizová politika chápán jako cílevědomé ovlivňování ekonomických procesů působením na tvorbu, rozdělování a užití devizového fondu⁴⁸. Cílem devizové politiky je přispět k udržení nebo obnově vnější ekonomické rovnováhy dosažením vyrovnanosti resp. přebytkovosti platební bilance⁴⁹ při nezhoršující se nebo dokonce zlepšující se devizové pozici státu⁵⁰ a stavu rezervy deviz a zlata⁵¹.

Pravomoc v oblasti devizového hospodářství je ČNB svěřena zákonem o ČNB v části sedmé.

ČNB stanoví, po projednání s vládou, režim kurzu české měny k cizím měnám, vyhlašuje kurs české měny k cizím měnám, stanoví cenu zlata v bankovních operacích. Dále má v úschově a spravuje měnové rezervy ve zlatě a devizových prostředcích a disponuje s nimi. Své devizové rezervy má v současné době

---

⁴⁸ devizové rezervy země

⁴⁹ bilance zahraničních příjmů a výdajů

⁵⁰ stavu bilance zahraničních závazků a pohledávek

⁵¹ viz. Němeček E.: Úvod do studia finanční politiky, Všehrad, Praha 2001, str. 44

ČNB rozloženy mezi eura a dolary.

Další pravomoci svěřuje ČNB devizový zákon⁵², který ČNB nazývá devizovým orgánem. Pro provádění obchodů s devizovými hodnotami nebo poskytování peněžních služeb uděluje ČNB devizovému místu devizovou licenci⁵³.

4.6 Dozorová činnost

V následující kapitole bych se chtěla věnovat otázce dozoru nad českým finančním trhem, kde došlo k významné změně. S účinností od 1.dubna 2006 došlo ke sjednocení bankovního dohledu, státního dozoru nad kapitálovým trhem, státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění a dohledu nad družstevními záložnami do ČNB a také došlo k organizačnímu začlenění dohledových pracovníků z Komise pro cenné papíry, Ministerstva financí a Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami do ČNB. Chtěla bych se zamyslet nad výhodami a nevýhodami této změny a zodpovědět otázku proč byl integrovaný dozor soustředěn právě do ČNB?

Pod pojmem dozor v obecném slova smyslu rozumíme aktivitu, jejíž podstatou je pozorování určité činnosti nebo určitého stavu, na které navazuje hodnocení, popřípadě též aplikace prostředků směřujících k zajištění účelu sledovaného dozorčí činnosti⁵⁴.

V evropské praxi najdeme různé formy konkrétního uspořádání dohledu. V podstatě však jde o dva modely. Historicky první - a v minulosti převažující - byl založen na existenci samostatných, odvětvově strukturovaných institucí dohledu nad jednotlivými segmenty finančního trhu. S postupem času však nabývá na váze druhý typ, integrovaný dohled nad

---

⁵² zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon

⁵³ § 3 devizového zákona

⁵⁴ viz. Hendrych, D. a kol: Správní právo, Obecná část 5., rozšířené vydání, Praha, C.H.Beck, 2003, str. 237

celým finančním trhem. K integraci dohledu již překročila řada zemí⁵⁵.

Rozhodnutí integrovat dohled nad finančním trhem do ČNB je zcela jasně politickým rozhodnutím. Je však založeno na souboru praktických argumentů, jež lze stručně řečeno spatřovat jako výraz rostoucí složitosti a provázanosti finančního průmyslu, což vede k diskusím o integraci ve stále větším počtu zemí. Dalším argumentem je bezesporu jedinečné postavení nezávislé ČNB, jež umožňuje kombinovat obezřetné mikro a makropřístupy k finanční stabilitě a jež má zaslouženě získané zkušenosti a dobrou pověst a dále jako výraz struktury českého finančního trhu, který je založený na bankách a bankovních skupinách.

Rozhodnutí o integraci dohledu nad finančním trhem do ČNB je řešení racionální a v podmínkách české ekonomiky logické. Vede mě k tomu především struktura našeho finančního trhu. Stejně jako v dalších evropských zemích dominují u nás bankovní subjekty, máme finanční systém „bank based“⁵⁶ a tento jeho převažující charakter zůstane i do budoucna zachován.

ČNB má k výkonu dohledu vhodné předpoklady. V průběhu let se podařilo vybudovat kvalitní infrastrukturu a profesionální týmy se značnými zkušenostmi z bankovního dohledu. Členové bankovní rady musí být podle § 6 zákona o ČNB uznávanou a zkušenou osobností v měnových a bankovních záležitostech.

Jako další nespornou výhodu bych zmínila nižší náklady, větší transparentci a účinnost, větší sblížení regulatorních pravidel a dohledových postupů, ale i přínos k efektivnějšímu a stabilnějšímu fungování finančních trhů.

Z hlediska spravovaných aktiv tvoří 80 procent finančního trhu banky, na které dohlíží ČNB. Včlenění dozoru

---

⁵⁵ Dánsko, Švédsko, Velká Británie, Irsko, Belgie, Rakousko, Německo, Maďarsko, Slovensko, pobaltské státy, Kanada, Jižní Korea

⁵⁶ finanční trh v ČR je tvořen převážně bankovními subjekty

nad zbývajícími 20 procenty trhu do již existujícího subjektu je logicky výhodnější než opačný postup. Lze využít existující technické a informační zázemí ČNB. Ta má navíc již nyní kompetence v oblasti správních řízení.

Ještě před účinností zákona o sjednocení dohledu vyvolávalo toto téma v odborných kruzích vášnivě diskuze o tom, zda volba sjednotit dohled právě do ČNB je ta pravá.

Za všechny diskuze bych zde zmínila názor docenta Vladimíra Mikuleho, který vyslovil, že považuje sjednocení výkonu dohledu nad finančním trhem za „v postatě přijatelné a užitečné“ až na jejich soustředění do ČNB. ČNB je podle docenta Mikuleho státní instituce, která pro veřejnost patří mezi nejméně průhledné a běžná představa spojuje s ČNB především vydávání zákonných peněz. Dále se docent Mikule domnívá, že ČNB je už dnes institucí s obrovskou pravomocí a odpovědností. Ústava jí nepřiznává nic méně a nic více než postavení „ústřední banky státu“⁵⁷.

Tomuto názoru věcně kontruje Michaela Erbenová, dnes již bývalá členka bankovní rady ČNB⁵⁸, která se domnívá, že interpretace postavení ČNB, kterou ve svém názoru vyslovil docent Mikule, není úplná. Ústava sice konstatuje, že ČNB je ústřední bankou státu, současně však v odst. 2 čl. 98 říká, že její postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon. Nejedná se jen o podrobnosti a je věcí zákonodárce, jaké další úkoly ČNB stanoví. V současné době má ČNB kromě měnových otázek působnost v řadě jiných oblastí. Zároveň však nezapomíná, že rozšíření působnosti ČNB vyžaduje i zpřísnění požadavků na odpovědnost a průhlednost rozhodování⁵⁹.

Proto byl při ČNB vytvořen Výbor pro finanční trh složený z odborníků volených rozpočtovým výborem Poslanecké sněmovny a jmenovaných bankovní radou a ministrem financí. V souladu s důrazem na evropské legislativy na nezávislost

⁵⁷ viz. deník Právo 13. října 2005, rubrika: Trhy & ekonomika, str. 15

⁵⁸ dne 30.11.2006 skončil šestiletý mandát

⁵⁹ viz. deník Právo 3.11.2005, rubrika: Trhy & ekonomika, str. 15

výkonu dozoru to umožní zohlednění široké škály odborných názorů.

Dozor bude fungovat, pokud bude nezávislost tohoto dozoru vyvážena příslušnou mírou odpovědnosti, tak jak je v každé demokratické společnosti běžné. Dozor je veřejná služba a je nutné samozřejmě pravomoci ve výkonu dozoru vyvážit příslušnou mírou odpovědnosti vůči parlamentu, a velmi úzkou koordinací politiky, regulace a dozoru s vládou⁶⁰.

Pokud se zamyslím nad tím, co by podle mého názoru mohlo „hrát“ proti sjednocení dohledu do ČNB, tak je to bezesporu otázka, zda taková zásadní změna, nedává důvod bát se ČNB. Kontrola celého finančního trhu v každém případě je značným rozšířením pravomoci ČNB.

V souvislosti se sjednocením dohledu vznikla ČNB nová zákonná povinnost každoročně vypracovávat Zprávu o výkonu dohledu na finančním trhu a nejpozději do 30. června následujícího roku ji předložit Poslanecké sněmovně, Senátu a vládě k informaci.

Na základě zákona č. 57/2006 Sb., kterým došlo ke sjednocení dohledu nad finančním trhem v České republice do ČNB, vznikl Výbor pro finanční trh. Výbor funguje jako poradní orgán bankovní rady ČNB pro oblast dohledu nad finančním trhem. Projednává otázky koncepčního charakteru týkající se regulace a dohledu nad finančním trhem a diskutuje též významné trendy ve vývoji finančního sektoru, jež mají regulatorní aspekt.

Integrovaný dozor soustředěný do centrální banky sice není v celosvětovém srovnání prevažujícím modelem uspořádání dozorových institucí, přesto se lze zejména v posledních letech setkat s tímto způsobem integrace stále častěji⁶¹.

---

⁶⁰ rozhovor s Michaelou Erbenovou, členkou bankovní rady ČNB, BBC - 19.7.2005 česká redakce Rubrika: Svět o šesté

⁶¹ viz. Bakoš M. a kolektiv, Finanční právo, C.H. BECK, 2006, str. 80

Celý systém dohledu nad finančním trhem musí mít odpovídající legislativní rámec, který je dán zákonem o ČNB a zákonem o bankách. Z velké části ho tvoří i soubor právních předpisů a opatření, jejichž autorem je ČNB. Celá devátá část zákona o ČNB je věnována této problematice.

Podle § 44 odst. 1 vykonává ČNB dohled nad:

- a) bankami, pobočkami zahraničních bank, spořitelními a úvěrními družstvy, institucemi elektronických peněz, pobočkami zahraničních institucí elektronických peněz a jinými osobami, které vydávají elektronické peníze, podle zvláštních právních předpisů a nad bezpečným fungováním bankovního systému,
- b) obchodníky s cennými papíry, emitenty cenných papírů, centrálním deponitářem, jinými osobami vedoucími evidenci investičních nástrojů, investičními společnostmi, investičními fondy, provozovateli vypořádacích systémů, organizátory trhů s investičními nástroji a dalšími osobami, o nichž tak stanoví zvláštní právní předpisy upravující oblast podnikání na kapitálovém trhu,
- c) pojišťovnami, zajišťovnami, penzijními fondy a dalšími osobami působícími v oblasti pojišťovnictví a penzijního připojištění podle zvláštních právních předpisů,
- d) bezpečným, spolehlivým a efektivním fungováním platebních systémů podle zvláštního právního předpisu,
- e) činností jiných osob, které mají povolení podle zvláštních právních předpisů.

4.6.1 Bankovní regulace a dohled

Bankovní dohled je v České republice věcně i institucionálně součástí ČNB. Jeho práva a povinnosti vymezuje zákon o ČNB⁶² a zákon o bankách.

Bankovní dohled je vykonáván nejen nad bankami, ale též nad tuzemskými pobočkami zahraničních bank a dále rovněž nad konsolidačními celky, jejichž součástí je banka v české republice. V omezeném rozsahu a při respektování principu primárnosti dohledu z domovské země, je bankovní dohled vykonáván ČNB též nad zahraničními bankami působícími v České republice prostřednictvím pobočky.

Důvěryhodnost a stabilita bankovního sektoru je pro fungování ekonomiky jednou ze základních podmínek. Tuto stabilitu nelze zajistit pouze tržními mechanismy, proto je činnost bank regulována velkým množstvím omezujících a příkazujících pravidel, především v podobě právních předpisů⁶³. Dozor nad dodržováním těchto pravidel a vyvozování důsledků z jejich porušení je pak nazýván bankovním dohledem. Často se ovšem pod termín "bankovní dohled" zahrnuje též bankovní regulace.

Bankovní regulace spočívá vedle kritérií autorizace⁶⁴ v předpisech upravujících následující oblasti: správa a řízení bank, kapitálová přiměřenost, úvěrová angažovanost, pravidla likvidity, další pravidla sdělování informací.

Dohled nad prováděním bankovních činností podle zákona o ČNB spočívá v péči o bezpečné fungování a účelný rozvoj bankovního systému v České republice. Pod tímto obecně definovaným posláním se rozumí především podpora zdravého rozvoje, tržní disciplíny a konkurenceschopnosti bank, předcházení systémovým krizím a posilování důvěry veřejnosti v bankovní systém.

---

⁶² část devátá, §§ 44-46

⁶³ bankovní regulace

⁶⁴ viz. níže v této práci

Cílem bankovního dohledu naopak není zabránit kolapsu každé jednotlivé banky, nahrazovat funkci policie a dalších orgánů činných v trestním řízení a vyřizovat stížnosti klientů na banky. Za řízení a finanční výsledky bank je odpovědný její management. Kontrolu provádí dozorčí rada a valná hromada akcionářů. Orgány banky odpovídají za funkčnost vnitřních kontrolních mechanismů a řízení rizik v bance. Bankovní dohled provádí následnou kontrolu zaměřenou na dodržování stanovené regulace, která nemůže sama o sobě zabránit uzavření ztrátových obchodů bankami, je však povinen při zjištění nedostatků zasáhnout svými nástroji, kterými může být i odnětí bankovní licence nebo zavedení nucené správy.

Bankovní dohled stanoví rámec pro obezřetné podnikání bank a kontroluje jeho dodržování. Činnost bank podléhá zákonu o bankách. Na základě zmocnění v tomto zákoně ČNB vydává opatření a vyhlášky, které obsahují podmínky pro vstup do bankovního sektoru a pravidla obezřetnosti v jednotlivých oblastech podnikání bank.

Bankovní dohled se uplatňuje již před okamžikem, kdy se určitá právnická osoba stane bankou, a to při samotném posuzování žádostí o udělení bankovní licence ČNB. Soustava podmínek a požadavků, které ČNB vyžaduje od uchazečů o bankovní licenci, se nazývá kritéria autorizace⁶⁵.

I když některý uchazeč kritéria autorizace stanovená ČNB splňuje, nemusí mu být bankovní licence udělena⁶⁶. Po udělení bankovní licence podléhá bankovnímu dohledu dodržování podmínek stanovených bance touto licencí, dodržování zákona o bankách, právních předpisů vydávaných ČNB a některých dalších zákonů, jakož i opatření, jež mohou být na individuálním základě příslušné bance ČNB uložena.

---

⁶⁵ viz. Bakoš M. a kolektiv, *Finanční právo*, C.H. BECK, 2006, str. 53

⁶⁶ neexistuje na ni právní nárok

Bankovní dohled při své dohlížecí činnosti používá dvě základní metody - dohled na dálku a dohled na místě.

Dohled na dálku monitoruje činnost bank na základě všech dostupných informací, tj. především výkazů a hlášení pravidelně předkládaných podle jednotné metodiky stanovené ČNB bankami, auditorských zpráv, informací získaných přímo jednorázově od banky, veřejně dostupných databází apod. Na základě dostupných informací je každá banka pravidelně analyzována, hodnocena podle jednotných kritérií a na základě výsledků těchto analýz je navrhován další způsob monitoringu banky, dohlídky na místě, opatření k nápravě apod. Údaje získané při dohledu na dálku jsou zároveň využívány k souhrnným analýzám bankovního sektoru.

Nevýhoda dohledu na dálku spočívá v získávání informací, které poskytují samotné banky. Tyto informace lze těžko ověřit, zda jsou správné, pravdivé a přesné. Přesto i díky dohledu na dálku je ČNB schopna rozeznat, zda hrozí problémy dozorované bance a následně ji podrobit dohledu na místě.

Kontrolní činnost probíhající přímo v bankách - tzv. dohlídky na místě - se postupně stávají rozhodujícím nástrojem bankovního dohledu. To vyplývá zejména z vyššího důrazu, který je kladen na posouzení systémů řízení jednotlivých rizik v bance. Poznání rizikového profilu každé banky umožňuje následně zvolit optimální formy dohledu tak, aby bylo možné v maximální míře zajistit kvalitní a efektivní monitoring každé banky a tak efektivně využít dostupné kapacitní a časové možnosti bankovního dohledu. Tato metoda se uskutečňuje prostřednictvím návštěv v jednotlivých bankách. *Takto ČNB získá nejvěrohodnější údaje o momentální situaci v bance. Nevýhoda této metody dohledu je jednoznačně v časové náročnosti a v narušení běžného chodu banky. Je rozhodně žádoucí a nezbytné kombinovat obě metody dohledu.*

Banky jsou povinny provádět své obchody obezřetně, tj. způsobem, který nepoškozuje zájmy vkladatelů a neohrožuje

bezpečnost a stabilitu banky, dodržovat podmínky stanovené licenci a právními předpisy, včetně opatření vydaných ČNB.

Zjistí-li ČNB při výkonu bankovního dohledu, že banky tato pravidla nedodržují, může vůči nim uplatnit následující opatření:

- vyžádat ve stanovené lhůtě odstranění zjištěných nedostatků,
- požadovat výměnu osob ve vedení a dozorčí radě banky,
- omezit nebo zakázat vykonávání některé z činností uvedených v licenci,
- nařídit mimořádný audit na náklady banky,
- uložit pokutu⁶⁷,
- snížit základní kapitál k pokrytí ztráty po jejím zúčtování s rezervními a dalšími fondy, pokud přesahuje 20 % vlastního kapitálu banky,
- zavést nucenou správu⁶⁸,
- odejmout licenci (při přetrvávání závažných nedostatků a musí být splněny zákonné podmínky uvedené v § 34 a násl. zákona o bankách).

V možnostech bankovní regulace a dohledu v tržních podmínkách není a nemůže být zabránit krachu každé banky. K zajištění, aby takovéto ukončení činnosti banky mělo minimální dopady především na drobné klienty bank slouží Fond pojištění vkladů, jehož činnost je upravena zákonem o bankách. Fond má dvě hlavní funkce: preventivní pro banky a sanační pro vkladatele.

Fond pojištění vkladů vytváří finanční rezervy z příspěvků bank a poboček zahraničních bank, které jsou použity pro výplatu vkladů v případě krachu některé banky z důvodu její nesolventnosti. Pojištěny jsou všechny neanonymní vklady fyzických a právnických osob vedené v korunách i v

---

⁶⁷ do výše 50 mil. Kč

⁶⁸ pouze v případě, kdy je ohrožena stabilita bankovního systému jako celku

cizí měně. Pojištěny nejsou vklady bank, poboček zahraničních bank a finančních institucí.

Výše náhrady se vypočítá z celkového objemu pojištěných vkladů jednotlivého vkladatele u dotčené banky a poskytuje se ve výši 90 % tohoto objemu, maximálně však do výše ekvivalentu 25 tisíc EUR pro jednoho vkladatele u jedné banky. Na náhradu nemají nárok osoby, které mají k bance zvláštní vztah⁶⁹ a rovněž osoby odsouzené v trestním řízení v souvislosti s praním špinavých peněz.

Pobočka zahraniční banky se nemusí účastnit systému pojištění vkladů podle zákona o bankách, jestliže prokáže ČNB a oznámí veřejnosti, že systém pojištění vkladů, jehož je účastna zahraniční banka ve svém domovském státě, se vztahuje též na pobočku a je pro vkladatele nejméně tak příznivý jako pojištění u Fondu pojištění vkladů.

Hlavním důvodem nutnosti bankovní regulace a dohledu je podle mého názoru ochrana klientů banky, kteří nejsou sami schopni posoudit „zdraví“ banky a to z důvodu nedostatku odborných znalostí a také pro nedostatek informací o bance. Celospolečenským důvodem pro bankovní regulaci a dohled je pak bezesporu zájem na bezporuchovém oběhu peněz, který z velké části zprostředkovávají banky.

4.6.2 Dohled v oblasti kapitálového trhu

V souvislosti s integrací dohledu nad finančním trhem do ČNB ukončila ke dni 31. 3. 2006 svoji činnost Komise pro cenné papíry. Veškerou její agendu převzala od 1. 4. 2006 ČNB. Pracovníci zanikající Komise se stali zaměstnanci ČNB.

Dohled v oblasti kapitálového trhu zahrnuje dohledovou činnost nad celou řadou subjektů činných v oblasti

⁶⁹ zejména její akcionáři a společnosti jimi kontrolované, členové statutárního orgánu a dozorní rady, vedoucí zaměstnanci banky, společnosti pod kontrolou banky

kapitálového trhu nebo na kapitálovém trhu alespoň příležitostně vystupujících.

ČNB vykonává dohled podle zákona č. 15/1998 Sb., a podle dalších zákonů nad velkým množstvím subjektů.

Rozsah oprávnění, kterými je ČNB vybavena pro výkon dohledu, se mírně liší podle toho, kterým zákonem je dohled pro konkrétní případ upraven. Lze však shrnout, že ČNB může obecně ukládat opatření k nápravě či k odstranění zjištěných nedostatků, zejména pozastavit, omezit nebo zakázat určitou činnost dozorovanému subjektu, odejmout mu dříve udělené povolení, a rovněž ukládat sankce ve formě peněžité pokuty⁷⁰.

Opatření k nápravě a sankce vyplývající z dohledu nad kapitálovým trhem ukládá ČNB ve správním řízení, na které se s určitými odchylkami vztahuje správní řád⁷¹.

Řízení před ČNB je dvoustupňové, přičemž proti prvostupňovému rozhodnutí lze podat řádný opravný prostředek v podobě rozkladu, o kterém rozhoduje bankovní rada ČNB.

4.6.3 Dohled v oblasti pojišťovnictví

V souvislosti s integrací dohledů nad finančním trhem do ČNB ukončil svou činnost ke dni 31. 3. 2006 Úřad státního dozoru v pojišťovnictví a penzijním připojištění Ministerstva financí. Dosavadní působnost Ministerstva financí vyplývající ze zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně souvisejících zákonů, ve znění účinném do 1. 4. 2006, přešla na ČNB.

Pojišťovnictví představuje systém a pravidla provozování činností spadajících do tohoto odvětví včetně podmínek provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti a působnosti dohledu v pojišťovnictví. Základním úkolem a účelem pojišťovnictví je prostřednictvím pojišťovací činnosti vytvářet a rozdělovat speciální rezervy a fondy a v rámci

⁷⁰ maximální výše může dosáhnout až 20 milionů Kč nebo až 50 milionů Kč

⁷¹ zákon č. 500/2004 Sb.

stanovených pravidel je užívat k uhrazování pojistných potřeb vznikajících z nahodilých událostí v závislosti na působení pojištěného rizika

Pojišťovací činnost a zajišťovací činnost jsou definovány v zákoně o pojišťovnictví⁷². Povolení k provozování pojišťovací činnosti uděluje ČNB, jako orgán dohledu, na základě podané žádosti.

Provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti v pojišťovnictví podléhá dohledu, jehož smyslem je především ochrana oprávněných zájmů pojištěných a k tomu účelu je zaměřena i pravomoc ČNB.

Výkon dohledu je rozdělen do dvou oblastí a to na oblast povoloovacího řízení a oblast kontroly činností subjektů v pojišťovnictví⁷³.

Pokud ČNB zjistí při výkonu dohledu porušení povinnosti stanovené zákonem o pojišťovnictví, rozhodne o opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Při zjištění nedostatků v hospodaření pojišťovny nebo zajišťovny, které by mohly ohrozit splnitelnost jejich závazků, je ČNB oprávněna: nařídit předložení ozdravného plánu, zavést nucenou správu, pozastavit oprávnění k uzavírání pojistných smluv a k rozšiřování již převzatých závazků vyplývajících z těchto smluv, nařídit převod pojistného kmene nebo odejmout povolení k provozování pojišťovací nebo zajišťovací činnosti⁷⁴.

Sankčním opatřením v případě porušení stanovených povinností je ukládání pokut⁷⁵. Možnost uložení může být stanovena pouze na základě zákona a v souladu se zákonem.

⁷² zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁷³ viz. Bakoš M. a kolektiv, Finanční právo, C.H. BECK, 2006, str. 73

⁷⁴ nejkrásnější opatření

⁷⁵ maximální výše pokuty činí 50 milionů Kč

5. Organizační struktura ČNB

Organizační struktura České národní banky je upravena v zákoně o ČNB v části druhé, § 4 až 8.

Česká národní banka se skládá z ústředí v Praze, 7 poboček se sídlem v různých městech po celé České republice, které jsou koncipovány jako výkonné organizační jednotky ČNB. V regionu své působnosti zastupují centrální banku, zabezpečují styk ČNB se zástupci bank, s orgány státní správy, finančními úřady, institucemi a podnikatelskou sférou. Pobočky odpovídají za správu zásob peněz, vedení účtu státního rozpočtu a ostatních klientů pobočky, za provádění platebního styku, za finanční účetnictví pobočky a za výkon devizové kontroly v regionu. Pobočky jsou řízeny bankovní radou ČNB. Součástí ČNB jsou i účelové organizační jednotky.

Nejvyšším řídicím orgánem České národní banky je sedmičlenná bankovní rada v čele s guvernérem. Dalšími jejími členy jsou dva viceguvernéři a čtyři vrchní ředitelé úseků. Všechny členy bankovní rady, včetně guvernéra, jmenuje prezident České republiky - v zákoně o ČNB není určeno, na čí návrh. Prezident jmenuje všechny členy dle vlastního výběru a uvážení. Funkční období guvernéra a dalších členů bankovní rady je šest let, v zásadě s možností opětovného jmenování. Šestileté funkční období stanovené v zákoně byl způsob, kterým zákonodárci chtěli zabránit vlivu politického volebního cyklu na fungování ústřední banky.

Pravomoc prezidenta České republiky jmenovat členy bankovní rady je zakotvena v Ústavě v čl. 62 písm.k). Jde o pravomoc prezidenta, která nepodléhá kontrasignaci předsedou vlády ani jiným pověřeným členem vlády. Prezident je tedy při výběru členů limitován pouze taxativně vyjmenovanými podmínkami stanovenými v zákoně. A to, že nikdo nesmí zastávat funkci člena bankovní rady více než dvakrát, že s členstvím v bankovní radě je neslučitelná funkce poslance zákonodárského sboru, člena vlády a členství v řídicích,

dozorčích a kontrolních orgánech jiných bank a podnikatelských subjektů a výkon samostatné výdělečné činnosti, s výjimkou činnosti vědecké, literární, publicistické, umělecké a pedagogické a s výjimkou správy vlastního majetku. Členství v bankovní radě je dále neslučitelné s jakoukoliv činností, která může způsobit střet zájmů mezi prováděním této činnosti a členstvím v bankovní radě.

V zákoně je pozitivně vymezeno, kdo může být členem bankovní rady. Členem bankovní rady může být jmenován pouze občan České republiky, který je plně způsobilý k právním úkonům, má ukončené vysokoškolské vzdělání, je bezúhonný a je v měnových a bankovních záležitostech uznávanou a zkušenou osobností.

Jmenování členů bankovní rady bylo a stále je velmi diskutované téma, které ve svých nálezech již řešil i Ústavní soud České republiky⁷⁶. Předseda vlády a vláda České republiky se podáním návrhu domáhali, aby Ústavní soud ve svém nálezu vyslovil, že k platnosti rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 29. listopadu 2000, kterým jmenoval Zdeňka Tůmu guvernérem České národní banky a Luďka Niedermayera viceguvernérem České národní banky, se vyžaduje spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Ve svém stanovisku vláda vyvodila z výkladu obvyčejného zákona zejména závěr, že prezident republiky má právo jmenovat tři členy Bankovní rady ČNB (guvernéra a dva viceguvernéry) pouze se souhlasem premiéra resp. pověřeného člena vlády a že tito tři se stanou členy Bankovní rady "přímo ze zákona" o ČNB, aniž by je prezident republiky členy Bankovní rady jmenoval. Současně dovodila, že právo prezidenta republiky jmenovat bez kontrasignace členy Bankovní rady, uvedené v článku 62 písm. k) Ústavy, se týká pouze ostatních čtyř členů Bankovní rady. Ústavní soud tento návrh zamítl s konstatováním, že výklad

---

⁷⁶ nález Pl. ÚS 14/01

vlády je v rozporu s Ústavou a že dlouhodobě praktikovaný ústavní postup, který odpovídal určitému hodnotovému a institucionálnímu konsensu ústavních orgánů a opakovaně potvrzoval určitou interpretaci ustanovení Ústavy, je třeba chápat jako ústavní zvyklost, kterou nelze při výkladu Ústavy pominout.

O jmenování a výkonu funkce člena bankovní rady jsem se již zmínila, dále bych se chtěla věnovat procesu ukončení výkonu funkce člena bankovní rady. Podle zákona o ČNB výkon funkce končí uplynutím jeho funkčního období, vzdáním se funkce nebo odvoláním z funkce. Pravomoc odvolat členy bankovní rady, stejně jako jmenování, je zakotvena v Ústavě a náleží prezidentovi. Prezident republiky odvolá člena bankovní rady v případě, že člen bankovní rady přestává splňovat podmínku neslučitelnosti funkcí tak, jak je definována v § 6 odst. 6) zákona o ČNB, dále v případě pravomocného odsouzení pro trestný čin a také v případě nabytí právní moci rozsudku, jímž byl zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jímž byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena.

Prezident republiky může odvolat člena bankovní rady také tehdy, nevykonává-li funkci po dobu delší než 6 měsíců. V tomto případě záleží na uvážení prezidenta, zda člena bankovní rady odvolá, či nikoli.

Dále bych se chtěla věnovat postavení guvernéra a viceguvernerů v rámci bankovní rady. Guverner předsedá bankovní radě, v jeho nepřítomnosti radě předsedá jím pověřený viceguverner. Bankovní rada přijímá svá rozhodnutí prostou většinou hlasů, je usnášeníschopná, je-li přítomen guverner, nebo jím pověřený předsedající viceguverner a alespoň další tři její členové. V případě rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedajícího. Guverner rovněž jedná jménem ČNB navenek. V době jeho nepřítomnosti ho zastupuje jím pověřený viceguverner.

Jaká je náplň činnosti již v úvodu zmiňované bankovní rady, která je nejvyšším řídicím orgánem ČNB, je upraveno demonstrativním výčtem v zákoně o ČNB. Bankovní rada určuje měnovou politiku a nástroje pro její uskutečňování a rozhoduje o zásadních měnově politických opatřeních České národní banky a opatřeních v oblasti dohledu nad finančním trhem. Dále zejména stanoví zásady činnosti a obchodů České národní banky, schvaluje rozpočet České národní banky, stanoví organizační uspořádání a působnost organizačních jednotek České národní banky, stanoví druhy fondů České národní banky, jejich výši a použití, vykonává práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávních vztahů vůči zaměstnancům České národní banky. Těmito úkony může pověřit jiné osoby z řad zaměstnanců, uděluje souhlas k podnikatelské činnosti zaměstnanců České národní banky, stanoví mzdové a další požitky guvernéra; mzdové a další požitky viceguvernéřů a dalších členů bankovní rady stanoví guvernéř, rozhoduje o rozkladech proti rozhodnutím České národní banky v prvním stupni.

6. Hospodaření ČNB

ČNB není vlastním hospodařením přímo napojena na státní rozpočet, nedostává dotace ze státního rozpočtu, není příspěvkovou organizací ani organizační složkou státu. Nezávislé finanční postavení ČNB je nejzákladnějším principem nezávislého fungování centrální banky.

O hospodaření ČNB hovoří § 1 odstavec 4 zákona o ČNB, který stanoví, že ČNB hospodaří samostatně s odbornou péčí s majetkem, který jí byl svěřen státem. Dále se hospodaření ČNB věnuje část desátá zákona o ČNB. ČNB hospodaří podle rozpočtu schváleného bankovní radou, který je členěn tak, aby byly zřejmé výdaje na pořízení majetku a výdaje na provoz.

Česká národní banka ze svých výnosů hradí nezbytné náklady na svoji činnost. Vytvořený zisk používá k doplňování rezervního fondu a dalších fondů vytvářených ze zisku a k ostatnímu použití zisku v rozpočtované výši. Zbývající zisk odvádí do státního rozpočtu.

ČNB je povinna po skončení hospodářského roku zpracovat účetní uzávěrku a nechat ji ověřit externími auditory. Auditóři jsou určeni po dohodě bankovní rady s ministerstvem financí. Z účetní uzávěrky pak vychází roční zpráva o výsledku hospodaření, kterou je ČNB povinna předložit nejpozději do 3 měsíců po skončení kalendářního roku k projednání Poslanecké sněmovně. Poslanecká sněmovna může zprávu o výsledku hospodaření České národní banky schválit, vzít na vědomí, nebo odmítnout. Odmítne-li Poslanecká sněmovna zprávu o výsledku hospodaření ČNB, je banka povinna do 6 týdnů předložit zprávu zpřesněnou a doplněnou podle požadavků Poslanecké sněmovny.

ČNB je rovněž povinna pravidelně zveřejňovat dekadní výkazy o své finanční pozici.

Hlavním úkolem ČNB je zajišťování cenové stability. Této prioritě je plně podřízeno provádění měnové politiky, a to

bez ohledu na výši dosažených nákladů a výnosů. Měnové operace ČNB se promítají do účetního hospodářského výsledku, který proto i přes snahu centrální banky o hospodárnost není a nemůže být indikátorem vypovídajícím o skutečné kvalitě hospodaření.

ČNB vykázala na konci roku 2006 účetní ztrátu ve výši 56 385 mil. Kč⁷⁷. Na její tvorbu mělo zásadní vliv posilování domácí měny vůči měnám, ve kterých jsou alokována devizová aktiva centrální banky.

---

⁷⁷ viz. Roční zpráva o výsledku hospodaření České národní banky 2006, ČNB, 2007

7. Závěr

Ve své diplomové práci věnované právnímu postavení a činnosti České národní banky jsem se pokusila nastínit zejména roli centrální banky a dále jsem se zaměřila na činnosti, které vykonává. Nebylo možné se podrobně věnovat všem jejím činnostem, proto jsem si vybrala nejstarší činnost - emisi bankovek a mincí, kterou ústřední banka vykonává. Další činnost, které jsem se v této práci věnovala podrobněji je sjednocení dohledu nad finančním trhem do ČNB, ke kterému došlo s účinností od 1.4.2006.

Po nezbytném úvodu a krátkém historickém exkursu do vývoje centrálního bankovníctví jsem se v jedné z kapitol zabývala právním zakotvením ČNB. Myslím si, že z hlediska jejího zakotvení již v Ústavě se ČNB může zařadit mezi ostatní ústřední banky vyspělých států. Zařazení ustanovení o ČNB do samostatné hlavy Ústavy dává ČNB postavení plnoprávního partnera ostatním nejvyšším orgánům státní moci.

Podle mého názoru hlavním cílem zákonodárce při zařazení ustanovení o ČNB do samostatné hlavy bylo především zdůraznit zájem na bezprostřední nezávislosti ČNB. Dlouhodobá zkušenost prokázala, že centrální banka je schopna odpovědně plnit své cíle, jen je-li nezávislá na politických tlacích. Politická moc se obvykle snaží přimět centrální banku k populistickým opatřením, která sice mohou krátkodobě vést k podpoře ekonomického růstu, ale v dlouhodobém horizontu se projeví neefektivně. Zejména pro období před volbami jsou zmíněné tendence příznačné. Dostatečná míra nezávislosti na politické moci umožňuje centrální bance těmto tlakům odolávat. Myslím si, že pro fungování celé ekonomiky je naprosto žádoucí spolupráce vlády a ČNB, ale samozřejmě jen za předpokladu zachování nezávislosti ČNB.

Dále jsem se ve své práci zabývala zákonem o České národní bance, který zakotvuje jednotlivé druhy činností,

které ČNB vykonává. Jen krátce bych ty nezásadnější zopakovala.

Výhradním právem ČNB je vydávat zákonné peníze, jde o vůbec nejstarší činnost centrální banky. V souvislosti s přijetím jednotné měny Euro však v budoucnosti už nebude ČNB výhradním emitentem. Základní starostí ČNB v této oblasti je zajišťování dostatečných zásob oběživa, obstarávání výroby bankovek a mincí, to vše zájmu bezporuchovosti peněžního oběhu. České bankovky jsou podle mého názoru velice dobře rozeznatelné, zejména díky odlišné velikosti, barvě a různým významným osobnostem z naší historie. Ochrana před paděláním je na velice dobré úrovni, mohla jsem o tom přesvědčit i na návštěvě expozice ČNB, kde byla ukázka všech ochranných prvků. Problémem však je, že většinu ochranných prvků, které by na bankovce mohl poznat laik, již dnes dokážou padělatelé dobře napodobit. Umožňuje jim to relativně levná počítačová technika. Podle mého názoru je mnohem efektivnější prevence než represe. Prevenci bych spatřovala zejména ve vydávání takových peněz, které k úmyslnému poškozování nezavdávají příčinu.

Jednou z dalších důležitých činností, které ČNB vykonává je oblast měnové politiky, kde působí jako vrcholný subjekt. Zákonem je ČNB svěřeno několik nástrojů, které využívá k regulaci měnové politiky.

ČNB vystupuje také jako obchodník a uskutečňuje obchody s bankami, s Českou republikou a jiné obchody.

Nezásadnější změna v činnosti ČNB, která proběhla s účinností k 1.dubnu 2006 se týká sjednocení dohledu nad finančním trhem do ČNB. Myslím, že tato problematika je velice zajímavá a nesmírně důležitá, proto jsem si dovolila věnovat jí největší pozornost v této práci. Rozhodnutí o integraci dohledu nad finančním trhem do ČNB je podle mého názoru řešení racionální a v podmínkách české ekonomiky logické. Vede mě k tomu především struktura našeho finančního

trhu, který je založený na bankách a bankovních skupinách. Myslím si, že ČNB má k výkonu dohledu vhodné předpoklady. V průběhu let se podařilo vybudovat kvalitní infrastrukturu a profesionální týmy se značnými zkušenostmi z bankovního dohledu. Členové bankovní rady jsou uznávané a zkušené osobnosti v měnových a bankovních záležitostech. Další nespornou výhodou jistě jsou a budou nižší náklady, větší transparence a účinnost, větší sblížení regulatorních pravidel a dohledových postupů, ale i přínos k efektivnějšímu a stabilnějšímu fungování finančních trhů. I když sjednocení dohledu do ČNB vyvolává řadu ostrých diskuzí, já osobně se domnívám, že je to krok vpřed a i přesto, že ČNB má pod svojí kontrolou celý finanční trh, což představuje nesmírné rozšíření její pravomoci na poli dohledu, věřím, že právě ČNB je správnou institucí k této činnosti. Dohled bude fungovat, pokud bude nezávislost tohoto dohledu vyvážena příslušnou mírou odpovědnosti tak, jak je v každé demokratické společnosti běžné. Dohled je veřejná služba a je nutné samozřejmě pravomoci ve výkonu dohledu vyvážit příslušnou mírou odpovědnosti vůči parlamentu a velmi úzkou koordinací politiky, regulace a dozoru s vládou. Sjednocený dohled funguje příliš krátkou dobu na to, aby se daly vyslovit jednoznačné závěry, zda šlo o správně rozhodnutí nebo nikoli. Domnívám se, že teprve v příštích několika letech se ukáže, zda je sjednocený dohled funkční a efektivní.

Dalším tématem, kterým jsem se krátce zabývala v této práci byla organizační struktura ČNB. Jednou z nejdiskutovanějších otázek je bezesporu jmenování členů bankovní rady. U nás je jmenování členů bankovní rady zcela v rukou prezidenta republiky. Tento náš způsob volby je ve srovnání s jinými státy spíše výjimečný, ale podle mého názoru, i když žádný model není zřejmě absolutně ideální, považují prezidenta republiky jakožto nestranného ústavního činitele za záruku nezávislosti bankovní rady.

V poslední kapitole jsem se věnovala problematice hospodaření ČNB. Jak již z kapitoly samotné lze vyvodit, tak nezávislé finanční postavení ČNB je jedním z nejzákladnějších principů nezávislého fungování ČNB. I přes určité snahy postavit hospodaření ČNB pod kontrolu Poslanecké sněmovny, se daří nezávislé finanční postavení udržovat. ČNB má pouze povinnost předávat Poslanecké sněmovně roční zprávu o výsledku hospodaření. Jde čistě jen o informační povinnost ČNB vůči Poslanecké sněmovně.

Myslím si, že s postupem času se ČNB stala moderní a dobře fungující ústřední bankou, která je a bude schopna vykonávat všechny jí svěřené činnosti. Vykonávat tyto činnosti bude však ČNB schopna pouze za předpokladu nezávislosti jejího postavení, profesionality a efektivnosti.

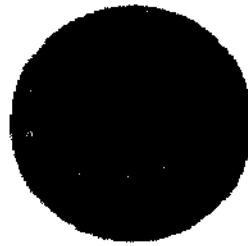
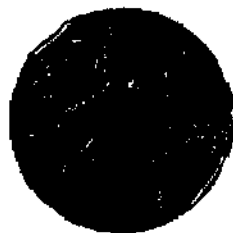
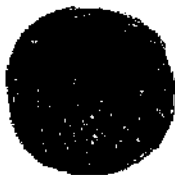
8. Přílohy

8.1 České bankovky a mince

České bankovky

České mince

8.2. Ochranné prvky

Souhrnný popis ochranných prvků viditelných při denním světle s názornými ukázkami jednotlivých prvků na bankovce 1000 Kč vzor 1996.

1. Vodoznak

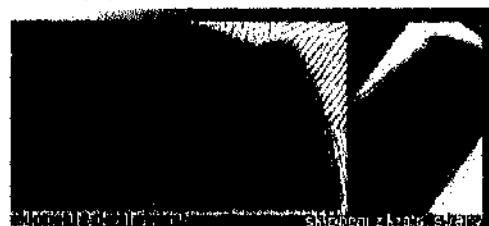
4. Soutisková značka

2. Ochranný okénkový proužek

5. Skrytý obrazec

3. Ochranná vlákna

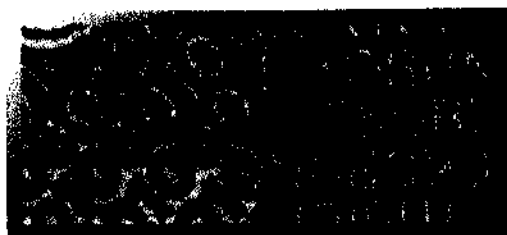
6. Opticky proměnlivá barva

7. Iridiscentní pruh

8. Mikrotext

8.3 Organizační struktura ústředí ČNB

Bankovní rada České národní banky

<u>Zdeněk Tůma</u> guvernér	<u>Luděk Niedermayer</u> viceguvernér	<u>Miroslav Singer</u> viceguvernér	<u>Mojmír Hampl</u> vrchní ředitel	<u>Robert Holman</u> vrchní ředitel	<u>Pavel Řežábek</u> vrchní ředitel	<u>Vladimír Tomšík</u> vrchní ředitel
110 sekce kancelář Ota Kaňan ředitel	120 sekce lidských zdrojů Vladimír Kolman ředitel	530 sekce bankovní regulace a dohledu Leoš Pýřt, ředitel	420 sekce správní Zdeněk Vrtus, ředitel	140 samostatný odbor ekonomického výzkumu Kateřina Šmídová, ředitelka	320 sekce peněžního a platebního styku Tomáš Hladek, ředitel	610 sekce bankovních obchodů Karel Bauer, ředitel
130 samostatný odbor interního auditu Jana Báčová, ředitelka	160 samostatný odbor komunikace Pavla Bolfová, ředitelka	540 sekce regulace a dohledu nad kapitálovým trhem Pavel Holman, ředitel	720 sekce informatiky Jan Hampl, ředitel	220 sekce rozpočtu a účetnictví Marian Mayer, ředitel	Pobočky ČNB 0761 Praha 0763 Č. Budějovice 0764 Plzeň 0765 Ústí n. L. 0766 Hradec Králové 0767 Brno 0768 Ostrava	620 sekce řízení rizik a podpory obchodů Jan Schmidt, ředitel
150 samostatný odbor krizového řízení a ochrany utajovaných informací Miloš Hrdý, ředitel	410 sekce měřová a statistiky Tomáš Holub, ředitel	550 sekce regulace a dohledu nad pojišťovnami Karel Gabriel, ředitel				

9. Seznam použité literatury

Bakeš M. a kolektiv, Finanční právo, C.H. BECK, 2006

Vencovský F. a kol., Dějiny bankovníctví v českých zemích, Praha 1999

Revenda Z., Centrální bankovníctví, Management Press, Praha 2001

Revenda Z. a kol., Peněžní ekonomie a bankovníctví, Management Press, Praha 1997

Surga L., Pekárek J., České bankovky a mince, Praha Pacov : Nuga, 1998

Němeček E., Úvod do studia finanční politiky, Všehrd, Praha 2001

Novotný, O. a kol., Trestní právo – II. Zvláštní část, Praha: ASPI Publishing, 2004

ČNB: Bankovní dohled 2006, ČNB, 2007

ČNB: Roční zpráva o výsledku hospodaření české národní banky 2006, ČNB, 2007

Deník Právo

Ústava ČR

Zákon č. 6/1993 Sb. o České národní bance

Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách